

С Т А Н О В И Щ Е

за дисертацията на Лилия Ангелова Чаушева на тема
„Предизвикателства пред Европейския съюз. От Маастрихт до Лисабон
(1992–2009)” за присъждане на образователната и научната степен “доктор
по история”

от проф. д-р Искра Баева, преподавателка в Историческия факултет
на СУ „Св. Климент Охридски”

Лилия Чаушева е редовна докторантка на катедрата по нова и съвременна история на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”, но преди това е завършила специалност Международни отношения в Юридическия факултет на СУ. Този неин образователен път до голяма степен предопределя и избора на тема за първите □ научни стъпки, каквато несъмнено е дисертацията.

Особено важен за оценката на уменията на Лилия Чаушева да докаже научните си качества е изборът на тема за дисертационен труд. В случая тя, с помощта на научния си ръководител проф. дин Драгомир Драганов е предпочела да съсредоточи вниманието си не върху успехите, а върху предизвикателствата, пред които се изправя вече създаденият Европейски съюз в периода от почти две десетилетия – от 1992 до 2009 г. А тъй като този период съвпада и с глобални събития като последиците от края на Студената война, оформянето на еднopolюсен свят под водачеството на Съединените щати, началото на новото противопоставяне след терористичните атентати в Ню Йорк и Пентагона от 11 септември 2001 г., то и предизвикателствата са твърде многобройни, дори и без онези, в центъра на които е ЕС: усилията за неговото институционализиране и продължаващите вълни на разширяването му. Тези обективни обстоятелства предопределят както широтата на анализирания в

дисертацията проблеми, така и невъзможността те да бъдат изследвани в дълбочина.

Дисертацията на Лилия Чаушева е структурирана в три глави, увод, заключение, библиография, приложения и е разработена в обем от 246 м.с. За написването □ Лилия Чаушева е използвала широк кръг изследвания и източници, като изследователските публикации са 93 на брой на български, английски и френски език. Информационните ресурси на дисертацията включват още 54 публикации в периодичния печат от 19 европейски вестници и други издания, политически изказвания на някои от най-влиятелните европейски политици като Жак Ширак, Тони Блеър, Ангела Меркел, Йошка Фишер, Лионел Жоспен. Специално място заемат и най-важните за едно историческо изследване източници – документите. Те са 38 на брой и представляват различни официални документи на ЕС, ползвани преди всичко по електронен път. Струва ми се, че между списъка с документи можеше да намери място и публикуването на български проект за конституция на ЕС. Но когато към внушителната библиография прибавим и използваните електронни масиви с различна стойност, мога да направя заключението, че дисертацията е изградена върху широк и задоволителен кръг изследвания и извори, които са добре подбрани въпреки необятността на писанията по тази тема, продължаваща да бъде твърде актуална.

Докторантката Лилия Чаушева е формулирала изследователските си цели по сложен начин, като ги е разделила на предмет, обекти и цели (с. 4-5). Но онова, което е важно за оценка на резултата от нейния тригодишен труд, поне според мен, са причините за нереализирането на конституцията и разногласията между страните-членки на ЕС при изработването и прилагането на последвалите нератифицираната конституция договори.

Без да се спирам конкретно на съдържанието на всяка от трите глави на дисертацията (това не позволява краткия обем на становището), искам да представя цялостната си оценка за дисертация. Най-силно впечатление в

изложението прави избраният чисто институционален подход. Той е напълно разбираем от гледна точка на темата, но намалява ролята на историческия анализ, който не липсва в началната „историческа част” и в проследяването на стъпките при изработването и приемането или отхвърлянето на документите на ЕС, но е оставен на заден план в основното изложение и това донякъде пречи за разбирането на причините за възникване и спецификата на предизвикателствата, както и на големите трудности при разрешаването или по-скоро неразрешаването им.

Като едно от големите предизвикателства пред ЕС може да се определи неуспеха в приемането на конституцията на съюза и неслучайно на него е посветена отделна глава от дисертацията, в която ударението е поставено на т.нар. период на размисъл. Според Лилия Чаушева това е времето, когато на преден план излиза участието на гражданското общество (с. 100), извод, който заслужава внимание.

Като цяло според формулировката на Лилия Чаушева, дисертацията е посветена на институционалните промени и ролята на страните-членки на ЕС и *„представява системно изложение на факти, събития, и процеси в периода от 1992 до 2009 г.”* (с. 210). Аз съм напълно съгласна с това твърдение. Базисното образование на докторантката по международни отношения оказва влияние и върху стремежа □ да потърси практическата значимост (с. 13-14) на своето изследване. Тя го намира във възможностите да тезите □ да послужат при бъдещото участие на България в дейността на ЕС. В тази посока бих искала да обърна внимание върху необходимостта от едно историческо уточнение – в ЕС влизат не просто държави, а национални държави, което е един от източниците за проблемите, а и едно от най-големите предизвикателства пред ЕС и до днес, когато се намираме в навечерието на поредните избори за Европейски парламент.

Формулираните от докторантката Лилия Чаушева научни приноси в шест точки отговарят на съдържанието на дисертацията. Лилия Чаушева

има четири публикации, свързани с темата на дисертацията, както и три други, написани в рамките на докторантурата. Те демонстрират последователността и широтата на нейните изследователски занимания и значително надхвърлят формалните изисквания за публикации на докторанти.

Дисертацията на Лилия Чаушева демонстрира уменията на докторантката да осъществява внимателна и прецизна събирателска работа, да предлага доказателствен материал и на неговата основа да прави обосновани изводи. Тези качества на докторантката, както и публикациите □ по изследваната проблематика ми дават основание да гласувам за присъждането на Лилия Чаушева на образователната и научната степен „доктор по история”.

23 април 2014 г.

проф. д-р Искра Баева